

Usta yönetmen Peter Weir'ın çarpıcı oyuncu kadrosuyla dikkat çeken filmi *Özgürlük Yolu* (*The Way Back*) 2011 yılında ülkemizde de gösterime girdi. Film İkinci Dünya Savaşı sırasında Sibirya Gulag'ından (Esir kampı) kaçmaya çalışan yedi mahkumun kaçışını ve yolda başlarına gelenleri konu alıyor. Savaş zamanında Rusya'da yaşamış Polonyalı Slawomir Rawicz'in *The Long Walk* adlı kitabından uyarlanmış bu film, başrollerinde Ed Harris, Colin Farrell, Jim Sturgess gibi yıldızlar barındırıyor.

Film komünist Polonyalı bir kızıl ordu subayı olan Janusz'un (Jim Sturgess) sorgu sahnesiyle başlıyor. Karısına işkence edilerek aleyhine ifade vermesine neden olan istihbarat subayları o andan itibaren kahramanımızın içerisinde büyük bir nefret ve hürs uyandırıyor. Tutuklanıp esir kampına gönderilen Janusz daha gider gitmez kaçış planları yapmaya başlıyor ve tanıştığı altı arkadaşıyla beraber kısa sürede kaçmayı başarıyor. Filmin bu kısmı oldukça hızlı geçilen ve karakterlerin bir ön tanıtımının yapıldığı giriş işlevini üstlenmiş. Zaten filmin asıl anlatmak istediğinin politik bir mesaj veya savaş ortamından çok insanın doğa ile olan mücadelesi olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Henüz daha esir kampındaki yaşam şartlarının zorluğu ve mahkumların çektiği acıları idrak edemeden kahramanlarımız kendisini kaçış yolunda buluyor ve yaklaşık 6000 km'lik serüven bundan sonra başlıyor.

Kaçış hikayesi yedi mahkumla başlasa da aslen üç karakterin ön plana çıkarıldığını görüyoruz. Filmin başından beri tanıdığımız Polonyalı Janusz, Amerikalı gizemli karakterimiz Bay Smith (Ed Harris) ve sokaklarda büyüyen azılı bir suçlu olan Rus Valka. Her ne kadar zengin bir karakter yelpazesine sahip olsa da Peter Weir bu karakter zenginliğini derinleştirmeyi tercih etmemiş. Kahramanlar hakkında çok az bilgiye sahibiz ve film boyunca da kişilikleri hakkında analiz yapabilmek oldukça zor. Filmin ikinci yarısında kadroya katılan tek kadın karakter Irena (Saoirse Ronan) sanki seyircinin merakına cevap verircesine karakterlerimizin geçmişini sorguluyor ve adeta aylarca beraber

seyahat eden kahramanlarımızı birbirleriyle gerçek anlamda tanıştırıyor. Klasik Hollywood formüllerinden uzak durmaya çalışan yönetmenimiz kahramanlar arası gereksiz tartışmalara, kavgalara ve aşka yani kısacası aksiyona pek yer vermiyor.

Filmin hızlı başlayan temposu belli bir noktadan sonra oldukça stabil gitmeye başlıyor. uzun sekanslı bolca doğal görüntü içeren bir yol filmi denilebilir. Doğanın tüm acımasız yönleri film boyunca karşımıza çıkıyor: Sibirya'nın acımasız soğuğu, Baykal Gölü'nün sivrisinekleri, dağ kurtları, Gobi Çölü'nün amansız sıcağı ve Himalayalar'ın geçit vermez dağları. Bu natürel acımasızlığın içinde insan suretinin ne kadar hayvana yakınsadığını, yaşamımızı kolaylaştıran enstrümanlarımız olmadığı zaman aslında ne kadar aciz varlıklar olduğumuzu çok çarpıcı bir şekilde gözlemlenebiliyor. Filmin bu noktada kendini en iyi ifade ettiği sahne ise mağarada kurtların yediği bir hayvan cesedinin kurtlar kovalandıktan sonra aynen az önceki hayvanlar gibi kahramanlarımız tarafından yenildiği sahnedir. Peter Weir'in bize hissettirdiği en önemli duygu ise bu filmde empati olmuş. Özellikle çöl sahnelerinde kahramanlarımızın susuzluğuna tanık olup da susamayan insan yoktur heralde. İzleyiciye "Ben onlar yerinde olsaydım ne yapardım?", "Acaba ben bu şartlara dayanabilir miydim?" gibi sorular sordurması yönetmenin bu konuda başarısının bir göstergesi.

Özgürlük Yolu'nun en başarılı yönlerinden birisi ise izleyiciye muhteşem bir görsellik sunuyor olması. National Geographic ekibiyle ortak hazırlanmış planlar adeta

yüksek bütçeli bir doğa belgeseli kalitesinde. Doğu Asya'nın birçok doğal güzelliğini ve el değmemişliğini izleyiciye oldukça başarılı bir ışık ve renk ile sunuyor. Neredeyse hiç yakın plan çekim kullanılmayan filmde, doğa filmlerinin formülüne uygun bir şekilde geniş planlar ve doğal renk kullanımı göze çarpıyor. Müzikler ise filmin değişen atmosferine uygun bir şekilde oldukça dinamik ve başarılı.

Film içerisinde dramatizasyona oldukça az yer verilmiş. Karakterler arasında daha önce bahsettiğimiz gibi duygusal çatışmaların pek yaşanmaması, kahramanlarımızın ölümünün filmde oldukça soğukkanlı karşılanması da bunu destekler nitelikte. Gerçekçi ve hatta yer yer belgesel nitelikli anlatım yapımın bize verdiği "Film" hissini düşürüyor.

Filmin özellikle giriş ve sonuç kısmında bariz bir şekilde anti-komünizm söylemi bulunuyor. Yönetmen, Stalin Rusya'sının kendisine karşıt olan olmayan binlerce kişiyi nasıl sindirdiğini anlatmaya çalışsa da, geri plandaki bu siyasi söylem oldukça bulanık kalmakta. Kahramanlarımızın yıkılmış bir Budist tapınağıyla karşılaşma sahnesi de komünizmin dine karşı tutumunun ne denli tahammülsüz olduğunu anlatmak görevi üstlenmiş. Bu noktada yönetmen maalesef Amerikan filmi klişelerine başvurmuş. Stalin Rusya'sı karanlık, acımasız ve tahammülsüz gösterilirken, kahramanlarımızın hedef noktası Hindistan'daki İngiliz güçleri kurtarıcı, yardımsever olarak resmedilmiş. İdeolojiler arasındaki bu keskinlik her ne kadar filmde çok ağırlıklı belirtilmese de olumsuz ve klişe bir özellik olarak aklımızda kalıyor. Filmin bitimindeki kısa Polonya tarihi gösterimi ise yine tamamen anti-komünist söylemde olup, bu doğa ağırlıklı yol filmine siyasi bir künye kazandırmak amacıyla yapılmış zorlama bir hamleden öteye geçemiyor.

Filmin bir diğer olumsuz yönü ise kurgu kısmında yer alıyor. Sahneler arası geçişler bazı noktalarda çok hızlı filmin konu bütünlüğünü bozacak şekilde yer almış. Gulag sahneleri oldukça az ve hemen sonrasındaki Sibiry sahneleri oldukça uzun. Baykal gölüne ulaştıktan sonra ise filmde yine bir hızlanma

görüyoruz. Çöl sahneleri ise filmin en uzun tutulan kısmı. Son kısımlarda yer alan ve oldukça zorlu bir yolculuk olacağı resmedilen Himalayalar ise neredeyse hiç gösterilmemiş.

Yönetmenin filmi çok uzatmamak amacıyla bazı sahnelerini kısa tuttuğunu düşünsek de, yaklaşık 6000 km'lik bu yolculuktaki sürecin dengeli bir şekilde filme dağılmadığını görüyoruz. Film, merkezine Janusz karakterini alarak başlasa da, bir noktadan sonra her karaktere eşit şekilde yaklaşıyor, bu nedenle filmin sonunda bütün karakterlerin akıbetini merak etsek de film yine merkezini Janusz'u alarak bitiriyor. Diğer karakterlerinin sonunun ne olduğu tamamen meçhul. Yönetmen karakter analizine çok fazla izin vermediği ve bizi her karaktere eşit uzaklıkta tuttuğu için bu durum fazla göze çarpmasa da bir boşluk yaratarak kurgu bütünlüğüne darbe vurmakta.

Özgürlük Yolu, "izleyici seçen" bir film. Genel sinema izleyicisine hitap ettiğini söylemek zor. Daha çok belgesellerden, görsellikten ve yol hikayelerinden hoşlananlar için ideal bir film olsa da klasik formüllere güvenen ve karakterlerin ön planda olduğu filmlerden hoşlanan izleyiciler için seyirciler için tatmin edici olmayabilir. Müthiş görselliği, ustaca kullanılan çekim teknikleri ve gerçekçi atmosferi yanında sıkıntılı kurgusu ve düşük dramatizasyonu *Özgürlük Yolu* maalesef vasat üstü bir seviyede kalmaktan kurtulamıyor. Peter Weir'in başarılı kariyeri göz önünde bulundurulursa bu film yönetmenin diğer filmlerine göre amaçladığı etkiye pek ulaşamamış.

Oğuzhan İlhan